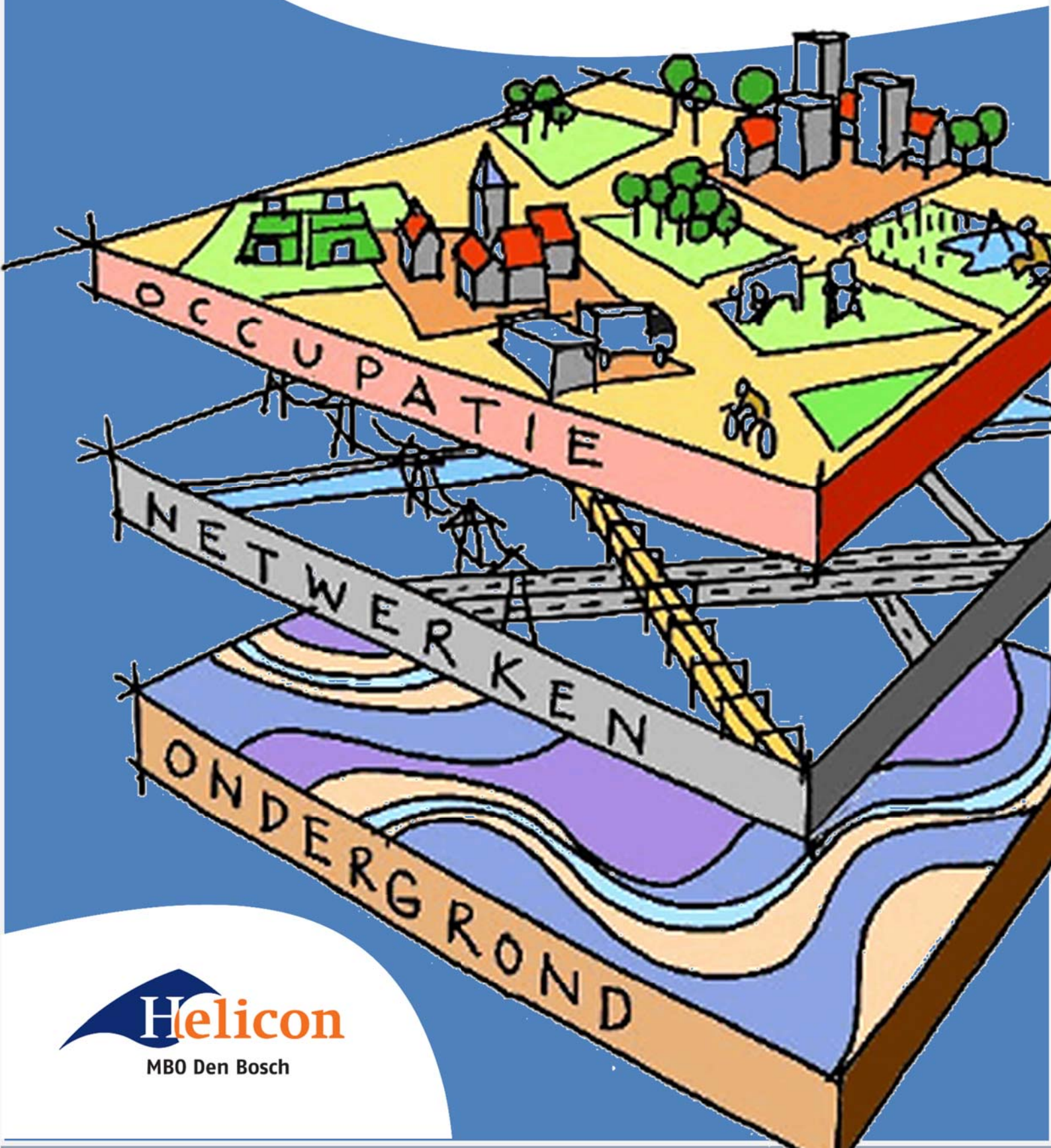

Theoriebundel

De Lagenbenadering
& Ruimtelijke Structuurvisies

Milieu-onderzoek & -Inspectie Helicon MBO Den Bosch

Samenstelling & bewerking
Piet de Jongh & Wiet van Bragt

Versie januari 2019

Inhoud

Voorwoord	4
Inleiding	5
HOOFDSTUK 1 RUIJITE IN NEDERLAND	6
Inleiding	6
1.2 Goede ruimtelijke ordening	6
1.3 Hulpmiddelen voor “een goede ruimtelijke ordening”: Lagenbenadering	8
1.4 Ruimtegebruik	11
1.5 Visie op ruimte	12
1.6 Op weg naar de toekomst	15
HOOFDSTUK 2 BELEID IN DE RUIJTELIIKE ORDENING	18
2.1 Inleiding	18
2.2 Ruimtelijk Beleid: de structuurvisie	18
2.3 Rijksstructuurvisies	19
2.4 Provinciale en gemeentelijke structuurvisie	22

Voorwoord

Voor je ligt de Theoriebundel 'De Lagenbenadering & Structuurvisies'. De leerlijn Ruimtelijke Ordening in onze opleiding is opgebouwd vanuit het idee 'van visie naar praktijk' en start dus breed om vervolgens in te zoomen op steeds gedetailleerdere wet- en regelgeving in de R.O.

Die brede start vind je in deze bundel. Later zullen we verder gaan inzoomen.

Het ontwikkelen van een brede kijk op de wereld om je heen is één van de belangrijkste doelen van de Milieu-opleidingen. De Lagenbenadering is hierbij een zeer belangrijk hulpmiddel. Het kennismaken met Structuurvisies van overheden is van belang om beleidskeuzes in de ruimtelijke ordening te leren begrijpen, en om meer inzicht te krijgen in alle afwegingen die wij die in Nederland moeten maken op het gebied van ruimtegebruik.

Inleiding

Heb je je wel eens afgevraagd hoe we in ons land afspraken maken over op welke wijze en waar we wegen gaan aanleggen, woonwijken bouwen of natuurgebieden sparen?

Waarschijnlijk niet. Je begrijpt vast wel dat dit niet zomaar gebeurt – maar wie regelt dit dan allemaal?

Bijna alle zaken – van het tuinhuisje dat in jullie achtertuin zou moeten komen tot de ombouw van een snelweg van 2 naar 4 rijstroken – regelen we in de Ruimtelijke Ordening van Nederland. In de ruimtelijke ordening wegen we allerlei zaken af waarbij de belangrijkste zijn:

- welke activiteiten die we belangrijk vinden hebben ruimte nodig?
- wat is de beste plek voor deze activiteiten?
- ten koste van welke bestaande activiteiten gaat dit dan?
- welke omvang gaat het project inhouden?
- wat gaat er in het plangebied aan activiteiten plaatsvinden?

Je mist hier waarschijnlijk de *wanneer* en de *hoe* vraag maar die zijn in de ruimtelijke afwegingen minder belangrijk.

Een voorbeeld:

In het centrum van een gemeente komt een gebouw van een Middelbare School leeg te staan. Het bouwwerk heeft een bijzondere gevel met een hoge cultuurhistorische waarde. Het kan dus niet zo zijn dat de gehele voormalige school gesloopt gaat worden; men is het er over eens dat de voorgevel gespaard moet blijven. Hoe gaan we de vrijgekomen ruimte invullen?

Belangrijk is nu de vraag waar is er in het centrum van de gemeente behoefte aan. Hieruit volgt dan direct de vraag of deze invulling op de locatie van de oude school kan plaatsvinden. Je kunt hierbij denken aan bijvoorbeeld zelfstandige, verzorgings- en verpleegruimten voor ouderen. Wat voor activiteiten gaan er met deze nieuwe functie op deze locatie plaatsvinden en passen deze in dit deel van het centrum? Denk maar eens aan parkeren en andere verkeersbewegingen. Een dergelijke functie moet op een veilige en beschermde plaats kunnen rekenen. Dit betekent dat er geen geluidsoverlast of luchtkwaliteitsproblemen mogen zijn. Je ziet dat er veel afwegingen moeten worden genomen voordat je met het ontwikkelen van een ruimtelijk plan kan gaan beginnen.

We hebben afgesproken dat er minder regels in ons land zouden moeten komen. Maar als we bij deze case het overleg, de afwegingen en de controle zouden schrappen, krijgen we een staat waarin iedereen zomaar alles mag en kan.

Om beter over dit soort zaken na te kunnen denken, en om in de toekomst te kunnen adviseren, moeten we dus leren om rekening te houden met al deze afwegingen. Ook moeten we leren hoe de regelgeving hierover in Nederland in elkaar steekt.

In deze theoriebundel beginnen we bij het begin. We gaan eerst beter leren kijken naar de ruimte om ons heen. Daarna kijken we hoe onze overheden (gemeente, provincie) dit ook doen, en hoe zij hun beleid hierop vormgeven.

Inleiding

Ruimtelijke ordening is het proces waarbij met een groot aantal spelregels de ruimte planmatig wordt benut en ingericht. Daarbij wordt rekening gehouden met individuele en gemeenschappelijke belangen. Kortweg: het zo goed mogelijk en duurzaam aan elkaar aanpassen van wensen uit de samenleving en de ruimte die we met z'n allen hebben. De wetenschapsgebieden die hierbij een rol spelen zijn planologie, landschapsarchitectuur en stedenbouw. Maar ook zaken als milieu en economie spelen een grote rol in de ruimtelijke ordening.

Duurzame bouw van nieuwe steden, de omvorming van verouderde havengebieden tot nieuwe woon- en werkgebieden, de aanleg van spoorlijnen, autowegen en recreatieparken, de bescherming van natuurgebieden, de ontwikkeling van landschappen, de verstedelijking: het maakt allemaal deel uit van de ruimtelijke ordening. In de loop van de geschiedenis zijn zulke opgaven steeds vormgegeven naar de waarden, normen en eisen van de tijd. Nederland is grotendeel door mensen gemaakt, als product van ontginning, landaanwinning en planmatige inrichting. Het resultaat hiervan waren cultuurlandschappen, steden en netwerken van verkeersverbindingen. Ruimtelijke ordening hier en nu bestaat voornamelijk in hergebruik en herordening van de bestaande ruimte. Aanleidingen hiertoe zijn er legio: slijtage, economische afschrijving, nieuwe ruimtebehoeften en locatiewensen, veranderde opvattingen over het verleden, over de natuur en de mobiliteit.

1.2 Goede ruimtelijke ordening

In de wet staat dat de overheden ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening allerlei wettelijke instrumenten mogen inzetten. Wat een goede ruimtelijke ordening is, staat niet letterlijk omschreven in de wet noch in het Besluit ruimtelijke ordening dat er van afgeleid is. Ruimtelijke ordening is de verdeling van de ruimte voor verschillende functies. Daarbij worden keuzes gemaakt omdat ruimte schaars is. Met dat doel, worden alle ruimtelijk belangrijke aspecten op een rij gezet (geordend) en belangen afgewogen. Want belangen kunnen tegenstrijdig zijn. Deze belangenafweging is de ruimtelijke ordening. Bij een goede belangenafweging moet altijd duidelijk zijn waar welke functie is, en waarom die functie nodig is (nut en noodzaak) en nu juist op die plek is gelegen.

Met andere woorden, er moet altijd een antwoord zijn op de vragen "Wat?, Waar? en Waarom daar?". Sinds een paar jaar moet ruimtelijke ordening ook duurzaam zijn. Simpel gezegd mogen veranderingen die we nu doen geen onomkeerbare gevolgen hebben voor de keuzes die de volgende generaties willen maken.

Publiek belang

De ruimte van Nederland is schaars, de bevolkingsdichtheid hoog en de wensen talrijk en divers. Om tot een evenwichtige en leefbare situatie te komen moet er zorgvuldig worden omgegaan met de ruimte die we tot onze beschikking hebben. De behoeften en belangen moeten in kaart worden gebracht en tegen elkaar worden afgewogen. Er moeten keuzes worden gemaakt: waarvoor benutten we de ruimte? Welke belangen kunnen gecombineerd worden en welke niet? Wat offeren we op en wat willen we daarvoor terugkrijgen? Daarbij moet niet alleen rekening worden gehouden met de mensen van nu, maar ook met de

generaties na ons. Van sporen uit het verleden moeten wij ons afvragen of die behouden moeten blijven en op welke manier dat kan. Ook hier zijn combinaties van functies en activiteiten denkbaar. Verder leven er ook andere organismen dan de mens in ons land die leefruimte nodig hebben. Waar kunnen zij leven en moet er meer ruimte voor hen gezocht en gereserveerd worden? Welke beperkingen levert dat op voor de activiteiten van de mens? Voeg daaraan toe de problemen die een mogelijke klimaatverandering in petto heeft, dan is het vraagstuk van de ruimtelijke ordening in een notendop beschreven en de complexiteit daarvan direct duidelijk.

Ruimtelijke ordening is één groot spanningsveld van met elkaar conflicterende belangen waaruit moet worden gekozen. Het mag zich dan ook in de warme belangstelling verheugen van de politiek en de burger. De kunst voor de ruimtelijke ordenaar is de belangtengstelling zichtbaar te maken en vervolgens tot een verantwoorde keuze te komen die maatschappelijk aanvaardbaar is. Het is daarbij een illusie te denken dat die keuze door iedereen gedragen zal worden: ruimtelijke ordening is bij uitstek een zaak van compromissen sluiten en prioriteiten stellen.

Stedenbouw en rechten

Ruimtelijke ordening heeft meerdere kanten. Er is een stedenbouwkundige kant. Hoe moet de ruimte worden ingericht: waarvoor en waarom? Wat is de beste bestemming van een gebied? Wat kan met elkaar gecombineerd worden en wat niet? Er is ook een juridische kant. De vrijheid van het individu en het recht van vrije eigendom zijn grote verworvenheden, waarvoor in onze geschiedenis op allerlei momenten hard is gevochten. Toch is het niet alleen de eigenaar van de grond en de opstallen die bepaalt welk gebruik daarvan wordt gemaakt. Rechten en belangen van de één kunnen immers botsen met die van de ander of schadelijk zijn voor de samenleving als geheel.

Ruimtelijke ordening is dus het mede bepalen van en invulling geven aan andermans eigendomsrecht. Dat is alleen gerechtvaardigd als dat ten dienste staat van een ander belang dan het individueel belang. Dit moet soms wijken voor algemene belangen of voor andere, belangrijker individuele belangen. De beslissingen daarover zijn in onze cultuur en samenleving niet overgelaten aan het individu of aan een groepje individuen, maar aan de overheid. Deze wordt door de burgers democratisch gekozen en moet over de besluiten verantwoording afleggen aan de burgers: de democratische rechtsstaat.

Overheid

Ruimtelijke ordening is dus bij uitstek een overheidstaak. De overheid kan bij de invulling en uitvoering daarvan individuen betrekken of inzetten, of gebruikmaken van private rechten, maar het blijft een overheidstaak. Wie kennis neemt van de geschiedenis van ons ruimtelijke ordeningsrecht zal ook constateren dat het ontstaan en de uitbouw daarvan steeds een reactie is geweest op misstanden en rampen binnen onze samenleving, waarvoor niemand de verantwoordelijkheid nam. Stadsbranden, overstromingen, epidemieën, wantoestanden als gevolg van industriële ontwikkelingen, milieuvervuiling met bijkomende problemen met de gezondheid en conflicten over grond: dat alles is de bakermat van ons denken over ruimtelijke ordening.

Het overheidsingrijpen kan ver gaan. Individuele rechten kunnen niet alleen worden beperkt, maar zelfs volledig worden afgenomen (onteigening). In ons rechtssysteem zijn daaraan tal

van waarborgen voor het individu gekoppeld '. Daarom heeft ruimtelijke ordening een sterke juridische component.

De juridische component wordt in de praktijk door velen als lastig en tijdrovend ervaren. Ruimtelijke besluiten zijn gekoppeld aan procedures waarbinnen de positie van het individuele belang een prominente plaats heeft. De keuzes en de belangenafweging zijn openbaar en toetsbaar door de rechter. Dit vraagt om een zorgvuldige voorbereiding en een goede, draagkrachtige motivering van de besluiten. Duidelijk moet zijn dat met alle relevante belangen rekening is gehouden en dat de uiteindelijke keuze de meest verantwoorde keuze is, zeker als dit leidt tot een aantasting van rechten en waarden. Dat neemt uiteraard niet weg dat efficiency een voortdurend punt van aandacht dient te zijn.

Verankering

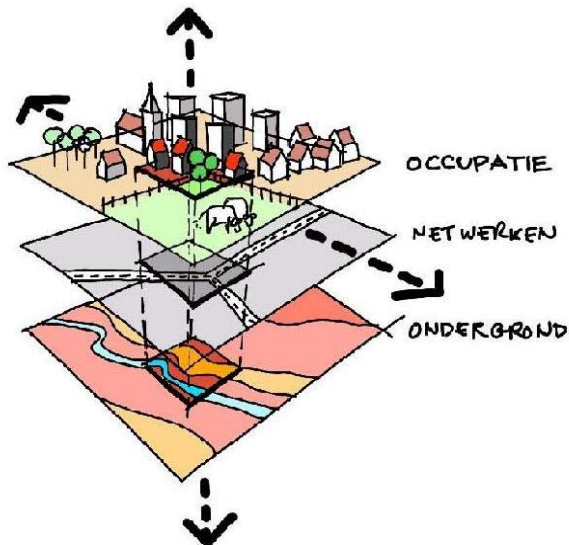
Om al het bovenstaande te verankeren in wetgeving is de Wet ruimtelijke ordening (Wro) tot stand gekomen. De wet schrijft voor hoe we tot een goede ruimtelijke ordening kunnen komen. Verschillende overheden moeten eerst goed nadenken over onze ruimte en dit neerleggen in zogenaamde visies. Vanuit deze visies (structuurvisies) gaat men verder met het stellen van regels en normen in verordeningen en bestemmingsplannen. Uit de Wro vloeit het Bro (Besluit ruimtelijke ordening) voort. Hierin beschrijft het rijk welke zaken in onze ruimtelijke ordening van nationaal belang zijn en waarmee iedereen met zijn plannen rekening moet houden.

Vragen 1.2

1. Goede ruimtelijke ordening staat stil bij de vragen Wat, Waar en waarom daar. Belicht jij de vestiging van onze school eens in Den Bosch: waarom is deze juist op die locatie gebouwd?
2. Wat verstaan we onder onteigening en wanneer grijpt de overheid naar dit middel?

1.3 Hulpmiddelen voor “een goede ruimtelijke ordening”: Lagenbenadering

Om ruimtelijke beelden in kaart te brengen maken we gebruik van de lagenbenadering. De lagenbenadering verdeelt de ruimte in drie lagen. Al die lagen kunnen veranderen. De snelheid waarmee ze veranderen verschilt per laag. Sommige lagen hebben een lange geschiedenis en veranderingen leggen de toekomst voor lange tijd vast. Andere zijn vluchtiger en veranderen binnen enkele jaren. We hanteren als stelregel: hoe langzamer de veranderingssnelheid, hoe zorgvuldiger je ermee omgaat. Dat betekent vanuit het begrip duurzaamheid, dat we dus uiterst voorzichtig om moeten gaan met de meest kwetsbare laag en steeds heel goed moeten kunnen motiveren waarom we uitgerekend die laag willen aantasten.

Figuur 1.1 Lagenbenadering

Drie lagen

De lagenbenadering onderscheidt drie lagen: ondergrond, netwerk en occupatie. Vanuit de lagenbenadering kunnen we de eerste laag beschrijven als de fysieke ondergrond, het watersysteem en het biotisch systeem. De volgende laag bevat netwerken van infrastructuur waar onder meer wegen, spoorlijnen en waterwegen toe behoren, maar ook telefoonverbindingen en internet. Tot slot de laag, die menselijke activiteiten bevat als wonen, werken en recreëren en de gevolgen daarvan.

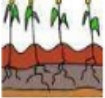

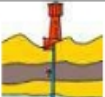
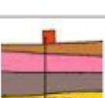

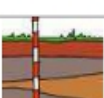
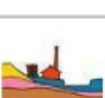

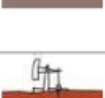
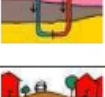
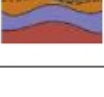

Een strikte starre indeling in drie lagen komt niet altijd goed uit met de praktijk. De occupatielaag is bijvoorbeeld de meest flexibele laag. Je ziet in het schema dat belangrijke veranderingen zich voltrekken binnen één generatie. Maar dat is niet altijd zo! Sommige steden kennen een eeuwenlange geschiedenis. Het is bijvoorbeeld moeilijk voorstelbaar dat we voorbij gaan aan de monumentale binnenstad van Den Bosch. Daarom kunnen ook occupatiestructuren robuust zijn. Eeuwenlange investeringen hebben geleid tot structuren die de identiteit van steden en dorpen bepalen. Daarmee krijgen dergelijke structuren cultuur-historische betekenis en gaan zij min of meer over van de derde laag naar de eerste laag. En gaan we met die eerste laag heel zorgvuldig om.

Voor groene structuren geldt iets soortgelijks. We kennen groen met hoge ecologische waarden. Unieke plekken die een belangrijke rol spelen in de verhoging van de biodiversiteit in bijvoorbeeld de Loonse en Drunense Duinen. Daar zijn we erg zuinig op. Verstoringen hebben consequenties die wellicht een eeuw later nog merkbaar zijn. Maar er zijn ook groenelementen die slechts bedoeld zijn als inkleding van de stad. Ze schermen een lelijke weg af. Of ze dienen als oriëntatiemiddel voor stadsbewoners. Met dergelijke groenelementen gaan we flexibel om. We beschouwen ze als occupatie met een bijhorende planning van een generatie.

	Kenmerk
Ondergrondlaag	kent een lange ontstaansgeschiedenis en is kwetsbaar; belangrijke veranderingen vergen al gauw meer dan een eeuw tijd.
Netwerklaag	kent hoge aanloopkosten en lange aanlooptijden; belangrijke veranderingen in deze laag duren circa 20 tot 80 jaar.
Occupatielaag	kent een hoge veranderingssnelheid; veranderingen voltrekken zich veelal binnen één generatie (10 tot 40 jaar)

Figuur 1.2 De drie lagen

Elke laag heeft bijzondere eigenschappen en kwaliteiten die worden beschreven. Voor bijvoorbeeld de ondergrond zijn verschillende thema's van belang:

Draagkwaliteit	Informatiekwaliteit	Regulatiekwaliteit	Productiekwaliteit
 Basis voor bouwactiviteiten	 Cultuurhistorische betekenis	 Gezonde en schone bodem	 Gewasproductiecapaciteit
 Ondergrondse activiteiten (incl. weg- en railinfrastructuur)	 Diversiteit landschapsbeeld	 Levende bodem	 Voorraad drinkwater
 Ruimte voor opslag stoffen	 Geomorfologische diversiteit	 Stabiele bodem	 Voorraad delfstoffen
 Warmte/koude opslag	 Ecologische diversiteit	 Waterfilterende bodem	 Voorraad fossiele energie
 Riolering, kabels en leidingen	 Niet gesprongen explosieven	 Waterbergende bodem	 Geothermische energie

Figuur 1.3 Kwaliteiten van de ondergrond

(zie [checklist ondergrondkwaliteiten](#) op www.ruimtexmilieu.nl). De thema's worden afzonderlijk en in samenhang uitgewerkt en vervolgens verbonden met de analyse van de andere lagen. Daarmee krijg je een goed inzicht of bepaalde ondergronden wel of niet geschikt zijn voor bepaalde ontwikkelingen. Zo zouden we bijvoorbeeld Den Bosch in deze tijd nooit meer op de huidige plaats ontwikkelen. Het blijkt namelijk dat deze stad op het laagste punt in zijn omgeving ligt en er dus grote waterproblemen te verwachten zijn in de toekomst. De uitwerking geschiedt vooral met behulp van kaarten. Je kunt allerlei zaken die

kansen en problemen tussen de lagen kunnen opleveren zichtbaar maken met GIS programma's.

Wat levert de lagenbenadering op?

De meerwaarde van de lagenbenadering zou je als volgt kunnen zien: "Door de ondergrond als leidend principe mee te nemen in de ruimtelijke planning kunnen nadelige gevolgen van die planning worden voorkomen: hoge beheerkosten, wateroverlast, verlies aan landschappelijke identiteit, verzakkende straten en woningen, bodemvervuiling, lekkende bouwputten, bedreigingen van bodemschatten, et cetera". Maar ook bestaande voorzieningen worden optimaal benut tegen relatief lage kosten: aanleggen van overslaghavens op plekken waar rivier en weg elkaar nu al ontmoeten.

De lagenbenadering is niet nieuw. Ook vroeger maakte de mens al wel gebruik van de kwaliteiten van de onderliggende lagen. Kijk maar eens waar de eerste bewoningen plaatsvonden (op de hogere zandgronden) en waar de bedrijvigheid ontstond (op de plekken waar de natuurlijke grondstoffen al aanwezig waren).

Vragen 1.3

1. Verklaar de betekenis van de vier kwaliteiten uit figuur 1.3 van de ondergrond.
2. Waarom speelt het begrip Duurzaamheid een grotere rol in de onderste laag?
3. Waarom vinden we het kwalijker dat iemand een boom kapt uit een laan voor de school (laag 1 of 2) dan een boom in de Drunense Duinen (laag 3)?

1.4 Ruimtegebruik

Nederland is maar een klein land hoor je overal op de wereld, maar wat is klein? We hebben met z'n allen zo'n 33.000 km² tot onze beschikking en dat is 3.300.000 hectaren ofwel bijna 7 miljoen voetbalvelden. Daar moeten we alles op doen en hebben we in het verleden alles op gedaan. Want ieder stukje land heeft een verleden. Er wordt wel eens gezegd dat elke vierkante meter in ons land al eens op de schop is geweest. Maar we zullen er ook in de toekomst gebruik van kunnen blijven maken. Bovendien zal dat gebruik niet altijd hetzelfde zijn dan het gebruik van vroeger.

Zodoende is elk stukje land in gebruik en hebben we er een idee bij wat we er mee moeten en/of willen.

Je ziet dat we ons landoppervlak voor verschillende doelen gebruiken: het land heeft meerdere functies. Op verschillende delen zijn ook meerdere functies van toepassing of je wilt op een bepaalde plaats een bepaald gebruik toestaan, maar de bestaande kwaliteiten van de ondergrond niet aantasten. Je kunt een stad en bos & natuur ook gebruiken voor recreatie en landbouwgrond voor waterberging. Dit noemen we multifunctioneel gebruik. Maar het kan ook gebeuren dat we een stuk grond willen laten gebruiken als weiland, maar tegelijkertijd het gebruik van bestrijdingsmiddelen wordt verboden omdat anders het grondwater verontreinigd raakt.

Het bodemgebruik in vierkante kilometers in Nederland in de periode 1981-2006								
	1981	1985	1989	1993	1996	2000	2003	2006
Water	3376	3414	5977	7148	7653	7745	7772	7814
Landbouwgrond	24133	23974	23991	23755	23508	23260	23041	22858
Bos & natuur	-	-	-	-	4783	4835	4841	4840
Bebouwd	-	-	-	-	3048	3183	3289	3379
Semi-bebouwd	-	-	-	-	379	486	506	528
Verkeer	-	-	-	-	1125	1130	1143	1160
Recreatie	-	-	-	-	862	889	937	963
Totaal land	33929	33920	33881	33880	33873	33783	33757	33728
Totaal	37305	37334	39858	41028	41526	41528	41529	41542

Bron: het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS 2009)

Figuur 1.4 Bodemgebruik in Nederland

Vragen 1.4

1. Kun je aangeven waarom het zo belangrijk is dat we ons agrarisch gebied veel meer multifunctioneel willen gebruiken en niet alleen het domein van de boer willen laten?

1.5 Visie op ruimte

Inleiding

Een belangrijk aspect van de moderne tijd is dat we altijd vooruit denken. Wat gaan we in de toekomst doen, hoe moeten we inspelen op processen waarvan we nu al zien dat die in de loop van de tijd problemen op gaan leveren. We moeten nu wegen verbreden om later te kunnen blijven rijden. We moeten nu woningen bouwen of verbeteren om onze kinderen comfortabele woonruimte te bieden. We bouwen nieuwe bejaardenhuizen en ziekenhuizen, slopen oude woonwijken of renoveren ze en denken na waar we met het overvloedige water in de toekomst moeten blijven.

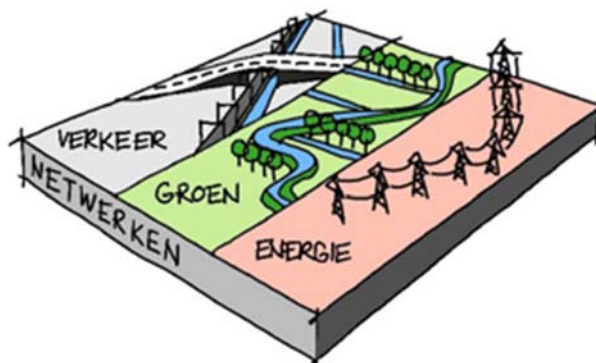
Dit alles moet zorgvuldig worden afgewogen. Niet alleen kost alles veel geld maar misschien nog belangrijker is het feit dat we maar een beperkte ruimte hebben waar we erg zuinig op moeten zijn.

Afwegen volgens lagen

Voordat we bepaalde ontwikkelingen letterlijk de ruimte willen geven moeten we alle argumenten hiervoor en hiertegen met verschillende groepen uit de samenleving afgewogen. Welke zijn deze argumenten en wie bepaald de prioriteit? Laten we de belangrijkste een op een rij zetten.

We gaan weer uit van de lagenbenadering om alles duidelijk en schematisch te behandelen.

Figuur 1.5 Laag 2 De Netwerken

Laag 1 : De Ondergrond

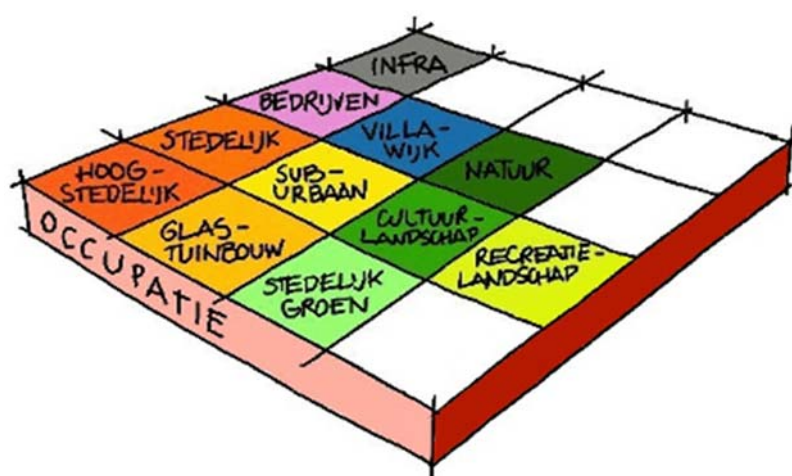
Afwegingsaspect	Uitwerking
Bodem	Aanwezigheid van delfstoffen Draagkracht van de bodem Grondsoort met eigenschappen Chemische en biologische kwaliteit Kans op aardbevingen of verschuivingen
Grondwater	Gebruik voor drinkwater Chemische kwaliteit Stroomrichting horizontaal en verticaal Hoeveelheid en diepte
Oppervlaktewater	Watersysteem en waterlichaam: beken en rivieren Waterbalans: verdroging en vernatting Chemische en biologische kwaliteit Waterketens en waterzuivering: drinkwater wordt afvalwater
Natuur	Relatie met bodem en water Habitats en verbindingzones Belang voor landschap: open of gesloten Soorten en hun relaties Functie en status: beschermd en zeldzaam

Laag 2: De Netwerken

Afwegingsaspect	Uitwerking
Wegen	Hoofd- en secundaire wegen: bereikbaarheid Openbaar vervoer als alternatief Barrière werking voor mens en natuur : ecodeucten
Waterlopen	Watersystemen als vervoerassen: kanalen en rivieren Rivieren en waterberging
Leidingen	Buisleidingen: gas, olie chemicaliën Hoogspanning netwerk Plaatselijke netwerken: riolering, kabels en leidingen
Spoorwegen	Nationale en internationale verbindingen: HSL, Betuwelijn Barrière werking voor mens en dier
Vliegverkeer	Vogelrijke gebieden: gevaar voor vliegverkeer Veel verkeer en vervoer aantrekking

Laag 3: De Occupatie

Afwegingsaspect	Uitwerking
Cultuurhistorie	Relicten uit het verleden; bouwwerken, structuren, archeologie Bijzondere erfgoed gebieden: Unesco erfgoed
Wonen	Stedelijke centra: winkels, uitgaan Woonwijken: wonen, groen, verkeer Dienstensector: verzorging, sport, school
Werken	Industrie: emissies, veiligheid, vervoer Landbouw: stank, ziekten, vervoer
Recreatie	Dagrecreatie: (attractie)parken, sport Verblijfsrecreatie: hotels, campings, parken
Landschap	Openheid of beslotenheid Bijzonder waardevolle gebieden

Figuur 1.6 Laag 3 De Occupatie

Algemene duurzaamheidsaspecten

Naast de verschillende onderdelen uit de lagenbenadering zagen we al eerder dat ook het begrip "duurzaamheid" een rol speelt bij de afwegingen. Deze duurzaamheidsaspecten zijn:

Duurzaamheidsaspecten

Afwegingsaspect	Uitwerking
Veiligheid	Risico's van industriële bedrijven Overstromingsrisico's Vervoer gevaarlijke stoffen Veiligheid vliegverkeer
Gezondheid	Emissies naar lucht en geluid Bodem en water verontreiniging
Toekomstgerichtheid	Bijdrage aan klimaatverandering Dimensionering op lange termijn
Economie	Kosten: afschrijving, onderhoud en exploitatie Uitstraling naar andere projecten Impact omgeving bij realisatie Grondverwervingskosten
Impact elders	Gebruik grondstoffen Afvalprobleem Arbeid

Deze overzichten zijn niet volledig maar geven een brede kijk op hoe bestuurders en ambtenaren aankijken tegen nieuwe ideeën in de ruimtelijke ordening. Je ziet dus dat bij de beleidvorming en de besluitvoering we niet lichtvaardig met projecten omgaan.

Vragen 1.5

1. Zet de 4 bovenstaande schema's nog eens op maar laat de uitwerking leeg. Zet met behulp van alle afwegingsaspecten op een rij wat de meest gewenste ontwikkeling naar de toekomst voor alle genoemde criteria zou zijn.

1.6 Op weg naar de toekomst

Inleiding

Op veel terreinen zijn beleidsmakers al bezig met zich te buigen waar het met de ruimtelijke ordening in ons land naar toe moet.

In de komende jaren komen er zaken op ons af waar we nu al terdege rekening mee moeten houden, wat de ruimtelijke gevolgen van deze ontwikkelingen zijn en waar en hoeveel ruimte we nu al voor het realiseren van deze ontwikkelingen moeten reserveren of zelfs al concreet moeten aanwijzen. We zetten er een aantal op een rij:

- *Waterproblematiek en klimaatverandering*

Alom wordt de verwachting geuit dat we in de nabije maar ook de verdere toekomst meer water te verwerken krijgen. Niet alleen uit de hemel valt meer en anders dan vroeger, maar door de zeespiegelstijging zal ook vanaf die zijde een dreiging ontstaan. Het probleem letterlijk indijken werkt niet meer. Je kunt niet het water door bestaande waterwegen leiden en daarbij maar steeds hogere dijken construeren. We moeten dus het water de ruimte geven. Daarom moeten we proberen het water vooral op de plaats waar het uit de hemel valt weer in de bodem te brengen, zo nodig door het ter plekke vast te houden en daarna te laten infiltreren. Lukt dat niet dan moeten we op andere plaatsen zorgen voor voldoende bergingscapaciteit. Ruimte voor de rivier heet het programma dat het rijk heeft ontwikkeld om grote gebieden aan te wijzen op het water tijdelijk te kunnen bergen, maar ook om een groter stroomgebied van de rivieren te scheppen en je leest er meer over op de site www.nederlandleeftmetwater.nl. Natuurlijk moeten we zorgen dat de zee ons niet overspoelt met de enige methode die daar toereikend voor is: de zeevering versterken door stevige duinen en dijken. Interessant om dit proces eens te bestuderen is de site www.edugis.nl en de les over "hoog en droog" te volgen.

- *Vergrijzing van de bevolking en andere demografische ontwikkelingen*

We worden met ons allen veel ouder dan vroeger. Dit betekent voor de ruimtelijke ordening dat hierop moet worden ingespeeld door kleinere woningen of appartementen in het woningaanbod op te nemen waarin ouderen nog samen kunnen wonen. Ook is er veel aandacht voor verzorgingshuizen en plekken voor dagverblijf zoals zorgboerderijen. Al enkele decennia zien we de maatschappij individueler worden. Veel mensen wonen alleen, met tweeën of met een klein gezin. Onze bestaande woningvoorraad is daar niet op afgestemd. We hebben dus straks waarschijnlijk woningen die niet of onvoldoende zijn afgestemd op de toekomstige samenstelling van de huishoudens en/of de toekomstige woningbehoefte. Ook hier speelt de ruimtelijke ordening op in evenals de tendens dat veel jongeren sneller op zichzelf willen gaan wonen en zich als starter op de woningmarkt melden. Steeds moet daarbij een afweging worden gemaakt over de verhouding huurwoningen en koopwoningen in de ontwikkeling van nieuwe woongebieden, maar vooral ook bij de bestaande wijken die we dan zullen moeten gaan aanpassen. Dit heet herstructureren.

- **Bereikbaarheid van stad en platteland**

Ons wegenstelsel berust nog voor een groot deel op een structuur die al in de 18^e eeuw of nog vroeger is vastgelegd. Vooral verplaatsingen in en rond oude stadkernen en dorpen lopen deels volgens eeuwenoude trajecten. De meeste plaatsen in Nederland hebben hier de afgelopen jaren op ingespeeld door de aanleg van rondwegen, transferia, wijkontsluitingsroutes en P en R (park and rail) locaties. Toch is menige stad op verschillende momenten op de dag door meerdere redenen vrijwel onbereikbaar. Het landelijk gebied met veel wegen die slechts voor landbouwkundig gebruik zijn aangelegd wordt doorsneden met sluiproutes voor woon-werk verkeer en conflictsituaties waarin de toeristische infrastructuur tegen intensief landbouwverkeer opbotst. Zo staan we met ons allen nogal eens tegenover elkaar en vooral veel stil!

Ook de ligging van veel kanalen is verre van optimaal evenals de mogelijkheden die ze hebben voor moderne scheepvaart. Een voorbeeld hiervan is de Zuidwillemsvaart die momenteel wordt omgebouwd tot een 21^e eeuwse vervoersas. Nu nog voert de vaart dwars door Den Bosch, passeer je vanaf Maastricht tientallen sluizen, is de breedte te smal en de diepte te gering, maar dat wordt anders.

Een van de hoofdverkeersassen van Nederland naar het buitenland, de A2 in Maastricht wordt geheel gereconstrueerd. In het recente verleden hebben we een goederenspoorverbinding naar Duitsland aangelegd (Betuwelijn) en een HSL naar Parijs. Wie kan echter nu al aangeven wat telewerken via internet voor impact op ons vervoer van personen en goederen zal hebben? Gaan we steeds meer thuiswerken en worden onze wegen daardoor te grootschalig?

Tot slot zien we dat er steeds meer “maakindustrie” naar het buitenland verdwijnt. Toch hebben we daar in het verleden onze industrieterreinen op aangelegd met bijvoorbeeld grote kavels met enorme hallen en werkplaatsen. In de toekomst zullen we ons meer moeten richten op handel en dienstverlening, maar wat betekent dit voor onze uitgestrekte industrieterreinen?

- **Leefbaarheid**

Onder het begrip leefbaarheid kun je veel zaken uit het maatschappelijk domein vatten. Wij gaan niet verder dan te kijken naar de verschillende vormen van landgebruik en de mogelijke conflicten die dat kan oproepen.

Veel activiteiten veroorzaken emissies naar lucht, bodem en water en zorgen dat de oplossing voor de ene belangengroep een probleem voor de andere gaat vormen. Meer wegen en vervoersbewegingen zorgen voor meer uitstoot van fijn stof en uitlaatgassen en meer geluidshinder. Dus het economisch voordeel betekent direct een nadeel voor het leefmilieu voor ons allemaal. Voedselproductie op boerderijen betekent nu nog vaak mestoverschotten, stank en gezondheidsklachten. Veel steden kennen nog wijken waarin wonen niet op de wijze gebeurt waarop we in de 21^e eeuw aansturen. Met name speelruimte en plaats voor openbaar groen is in oude woongebieden bij de aanleg sterk onderbelicht geweest. Voeg daarbij kleinere ongemakken als zwerfvuil, hondenpoep, burengerucht, sluiptverkeer en parkeerproblemen en je ziet dat er de komende jaren nog volop werk is op dit gebied van de ruimtelijke ordening. Toch wordt er al hard gewerkt aan de verbetering van onze leefomgeving. De inzet van duurzame energie neemt toe door bijvoorbeeld het plaatsen van windmolens, energiewinst is ook te halen uit biomassa en stankcirkels bij boerderijen kun je verkleinen door gaswassers te plaatsen. Ook zien we bij de herstructurering van woonwijken dat de monofunctionele opbouw van een wijk (alleen wonen) verandert wordt door de inpassing van recreatie en het samengaan van wonen en werken.

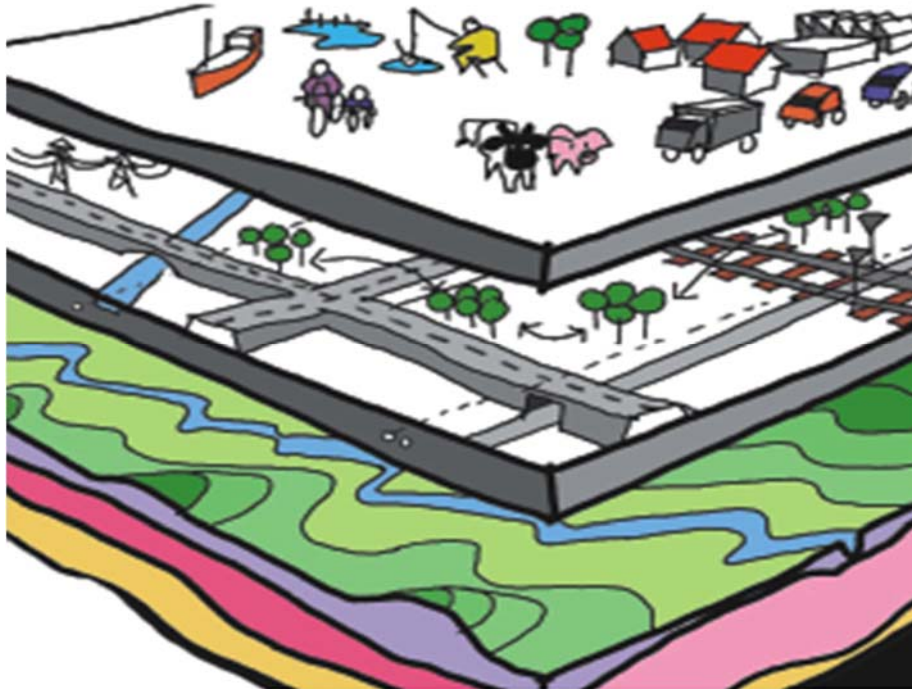
Vragen 1.6

1. Om beter met water om te gaan en bijvoorbeeld verdroging tegen te gaan kennen we voor de afvoer van water ook een voorkeursaanpak. Als eerste komen bij het waterbeheer het begrip conserveren van water tegen. Daarna volgt het bergen van water en als laatste (vertraagd) afvoeren. Geef van iedere stap een praktijkvoorbeeld.

2a. Hoe komt het dat Nederland een sterk distributieland is?

2b. Hoe komt dat Nederland steeds minder een “maakland” wordt en wat betekent dit voor de huidige industrieterreinen?

3. Geef eens aan hoe Den Bosch via het wegverkeer, via de trein en via het water bereikbaar is. Geef de naam van de hoofdverbinding en de hoofdplaats van de richting.

HOOFDSTUK 2

BELEID IN DE RUIMTELIJKE ORDENING

2.1 Inleiding

In hoofdstuk 1 hebben we al kort beschreven wat het belang van de overheid is om zich intensief bezig te houden met de ruimtelijke ordening. Ook is daar al aangegeven dat er wetten zijn die het de overheid mogelijk maken om haar verantwoordelijkheid op dit gebied te nemen. Hieronder zullen we dit verder uitwerken

De Wro (Wet ruimtelijke ordening) gaat uit van de toekenning van verantwoordelijkheden en bevoegdheden aan de meest geschikte overheidsorganen. We zien dit bijvoorbeeld in de slogan “decentraal waar het kan, centraal waar het moet”. Hierbij legt het rijk de verantwoordelijkheid het liefst zo dicht mogelijk bij de burger en dus wil het rijk dat de gemeenten als laagste overheidsorgaan zich zoveel mogelijk bezighouden met de ruimtelijke ordening

Daarnaast is het de bedoeling dat beleid (wat wil ik) en het aangeven van normen (wat kan er) in verschillende documenten wordt uitgewerkt. Dit betekent in de praktijk dat overheden een visie op de ruimte maken (structuurvisie) waarin het beleid wordt vastgelegd maar waarin geen bindende normen (regels) voor de uitvoering of controle worden opgenomen.

2.2 Ruimtelijk Beleid: de structuurvisie

Ruimtelijk Beleid is het in plannen aangeven van het gewenste huidige en toekomstige gebruik van de ruimte in Nederland en dat doen we volgens de Wro in structuurvisies. Een structuurvisie is een beleidsnota waarin de desbetreffende overheid haar inhoudelijke doelstellingen vastlegt en de wijze aangeeft waarop zij die doelstellingen wil realiseren. Een structuurvisie is dus een document dat de ambities van de overheid voor een lange(re) periode (denk aan een periode van minimaal 10 jaar) vastlegt. Ook geeft de structuurvisie aan hoe dit door het maken van beleid en het vaststellen van ruimtelijke plannen wordt vormgegeven. Tenslotte kent een structuurvisie een uitvoeringsprogramma waarin is opgenomen wanneer de overheid wat gaat doen. Iedere gemeente, de provincies en het rijk zijn verplicht er een of meerdere op te stellen. Je kunt namelijk voor één gebied meerdere visies ontwikkelen. Je kunt een visie opzetten voor een aantal aparte onderdelen van de ruimte zoals waterbeheer, natuur en verkeer en steeds over hetzelfde gebied spreken. Visies op landelijke aspecten gaan bijvoorbeeld in op de spreiding van asielzoekerscentra, de plaatsing van windmolens en locaties voor afvalverwerking en defensie terreinen. De structuurvisie is hét afwegingskader voor alle ruimtelijke belangrijke activiteiten en waarden. De structuurvisie is bindend voor de overheid die hem vaststelt. Een overheid mag er van afwijken als hier een gegronde reden voor is. Je moet in een toelichting of een ruimtelijke onderbouwing goed aangeven waarom je van je eigen visie afwijkt. Bij het opstellen van je eigen structuurvisie hoef je geen rekening te houden met de structuurvisie van de andere overheden, maar in de praktijk zie je dat overheden dat natuurlijk wel doen. Het is namelijk niet erg handig als je een totaal ander ruimtelijk beleid wilt voeren dan bijvoorbeeld het rijk of de provincie.

Een structuurvisie is niet bindend naar alle andere partijen (andere overheden maar ook de burgers) maar richtinggevend. Als je als overheid het beleid in je structuurvisie wél bindend wilt laten zijn naar die anderen toe, dan moet je gebruik maken van andere juridische

instrumenten. Deze zullen verderop nog aan de orde komen. Je kunt tegen een structuurvisie geen beroep of bezwaar indienen, De Wet ruimtelijke ordening schrijft niet voor hoe een structuurvisie er uit moet zien. De opsteller is vrij om een vorm te kiezen die het beste past bij de ruimtelijke opgaven, de werkwijzen en de politieke en bestuurlijke cultuur. Als de visie grote verandering voorstelt moet een zogenaamde strategische milieubeoordeling opgesteld worden. Hiertoe moet dan een Milieu-Effect-Rapport (MER) gemaakt worden. Je kunt hierbij denken aan mogelijk nadelige gevolgen voor Natura 2000 gebieden of belangen van veiligheid en/of gezondheid.

Ook de procedure voor het opstellen en vaststellen bepaalt de overheid zelf, tenzij andere wetgeving of bestuursakkoorden een bepaald traject voorschrijven. Dit kunnen bijvoorbeeld de wettelijke bepalingen voor de milieueffectrapportage zijn, de watertoetsprocedure volgens het Nationaal Bestuursakkoord Water, of een door de betreffende overheid vastgestelde inspraakregeling. Inspraak op de structuurvisie is vanuit de Wro niet verplicht, maar je mag aannemen dat de overheid wel vaak deze mogelijkheid zal bieden. Wat moet je namelijk met een visie die niet door je inwoners wordt gedragen? De overheid zal daarom, voordat zij de structuurvisie vaststelt, inspraakmogelijkheden bieden. Zij informeert de burger hier meestal over via de krant of internet, met daarbij aangegeven wanneer en hoe de burger kan inspreken. Verder is het goed gebruik dat overheden elkaar informeren over voorgenomen structuurvisies en elkaar de mogelijkheid bieden op elkaars visie te reageren.

Vragen 2.2

1. Er wordt in de tekst gesproken over een visie op waterbeheer, natuur en verkeer. Formuleer voor elk van deze thema's drie belangrijke punten die jij in een visie zou opnemen.
2. Kun je een aantal belangengroeperingen kunnen noemen die aan een inspraaktraject voor de structuurvisie van het rijk deel zouden willen nemen?

2.3 Rijksstructuurvisies

Een rijks structuurvisie is een strategisch beleidsdocument over de ruimtelijke en functionele ontwikkelingen in Nederland. Het geeft aan waar welke functies wenselijk zijn en waar niet. In deze visie gaat het dus om de grote lijnen van de landelijke ruimtelijke ontwikkelingen. De rijks structuurvisie kan ook betrekking hebben op bepaalde aspecten van het ruimtelijk beleid, zoals het water.

Het rijk legt in structuurvisies vast hoe zij de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland richting wil geven. De minister van Infrastructuur en Milieu stelt de ruimtelijke structuurvisies vast. Als beleid van andere departementen erbij betrokken is, gebeurt dat in overeenstemming met de andere ministers die het aangaat. Het rijk geeft ook de andere overheden, maar ook haar inwoners vooraf de mogelijkheid op het ontwerp van de structuurvisie te reageren. Zij beoordeelt daarna of deze reacties nog invloed hebben op het ontwerp en past dat dan eventueel aan.

Andere belangen

Het Rijk kan in de structuurvisie bepaalde zaken aangeven als 'ontwikkelingen van nationaal belang', bijvoorbeeld vanwege de aard, de omvang of de gevoeligheid ervan. Denk hierbij bijvoorbeeld aan waterbelangen of defensie. Als dit belang is aangegeven, kan het rijk aan een gemeente, voorafgaand aan een bestemmingsplanprocedure, aanwijzingen geven. Dat kan in het vooroverleg, in een Algemene maatregel van bestuur (AMvB) of in de vorm van een concrete aanwijzing. Achteraf kan het rijk ingrijpen in een bestemmingsplan van een gemeente door:

- het indienen van een zienswijze en eventueel beroep bij de Raad van State
- het geven van een aanwijzing aan de gemeente om het bestemmingsplan op onderdelen opnieuw en gewijzigd vast te stellen
- het zelf opstellen van een rijksinpassingsplan dat gelijk is aan een bestemmingsplan
- het nemen van een rijksprojectbesluit

Vorm van structuurvisie vrij

Een rijks structuurvisie zal in overleg en samenspraak met de verschillende bestuurslagen, overheidsorganen, maatschappelijke organisaties en burgers tot stand komen. Globaal zal er zijn: een voorbereidingsfase (besluit om een structuurvisie op te stellen), een ontwikkel- en adviesfase en een besluitvormingsfase. Een uiteindelijke structuurvisie is vaak het product van meerdere deelvisies die we facet- of themastuctuurvisies noemen. Je kunt hierbij denken aan visies op wonen, wegen, water en luchtvaart.

De laatste structuurvisie op de ruimtelijke ordening van Nederland is de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte uit 2012 (SVIR). In deze visie worden de rijksbelangen van onder andere infrastructuur, veiligheid, natuur toegelicht.

Vragen 2.3

1. In de samenvatting van het SVIR vind je een ladder voor Duurzame Verstedelijking. We hebben deze hieronder voor je afgedrukt. Geef in eigen woorden weer welke stappen je hierbij in volgorde moet maken

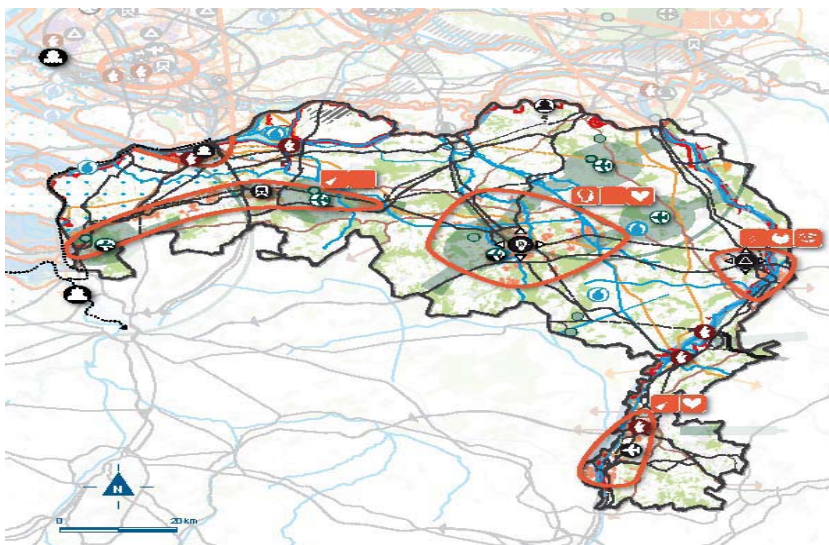
De ladder voor duurzame verstedelijking werkt met de volgende opeenvolgende stappen :

1. Beoordeling door betrokken overheden of de beoogde ontwikkeling voorziet in een regionale en intergemeentelijke behoefte voor bedrijventerreinen, kantoren, woningbouwlocaties, detailhandel en andere stedelijke voorzieningen waarin nog niet elders is voorzien. Naast de kwantitatieve beoordeling (aantal hectares of aantallen woningen) gaat het ook om kwalitatieve vraag (bijvoorbeeld een bedrijventerrein waar zware milieuhinder mogelijk is of een specifiek woonmilieu) op regionale, intergemeentelijke schaal. Het passende regionale schaalniveau wordt voornamelijk bepaald door het woon-werk verkeer;

2. Indien de beoogde ontwikkeling voorziet in een regionale, intergemeentelijke vraag, beoordelen betrokken overheden of deze binnen bestaand stedelijk gebied kan worden gerealiseerd door locaties voor herstructurering of transformatie te benutten;

3. Indien herstructurering of transformatie van bestaand stedelijk gebied onvoldoende mogelijkheden biedt om aan de regionale, intergemeentelijke vraag te voldoen, beoordelen betrokken overheden of de ontwikkeling zo kan worden gerealiseerd dat deze passend op meerdere manieren ontsloten is of als zodanig wordt ontwikkeld.

2. Nationaal Belang 8 (blz. 50 van de SVIR) geeft aan dat we de milieukwaliteit van onze omgeving moeten verbeteren. In de hoofdtekst staat in de realisatieparagraaf dat we voor het verkrijgen van een goede bodem- en waterkwaliteit moeten werken met het Besluit Bodemkwaliteit en de Kaderrichtlijn Water.
 - a. Geef aan hoe het Besluit Bodemkwaliteit bijdraagt aan de gewenste goede kwaliteit van de bodem.
 - b. Geef aan hoe de Kaderrichtlijn Water bijdraagt aan de gewenste goede kwaliteit van het water.

Figuur Brabant in de SVIR

2.4 Provinciale en gemeentelijke structuurvisie

Een provinciale structuurvisie is eveneens een strategisch beleidsdocument over de ruimtelijke en functionele ontwikkelingen maar dan in de provincie. Provincies moeten voor het gehele gebied één of meer structuurvisies opstellen. Het geeft aan waar welke functies wenselijk zijn en waar niet. In deze visie gaat het dus om de keuze van locaties voor ruimtelijke ontwikkelingen. Provincies kunnen ook structuurvisies maken voor een regio. Een structuurvisie kan bovendien betrekking hebben op bepaalde sectorale aspecten van het ruimtelijk beleid, zoals het water. Vanwege de omvang van het gebied en het doel van de structuurvisie betreft de provincie volgens afspraak dan bijvoorbeeld de waterbeheerders en de gemeenten, maar ook haar inwoners bij het opstellen van zo'n structuurvisie. Zij beoordeelt daarna of deze reacties nog invloed hebben op het ontwerp en past dat dan eventueel aan. Eerder zagen we al, dat de Wro niet verplicht om inspraak te bieden. Het is dus een provinciale of gemeentelijke keuze.

Water als integraal onderdeel van de ruimtelijke planning

Om water integraal deel te laten uitmaken van de ruimtelijke planning, is het nodig de ruimtelijke gevolgen van de wateropgaven in ruimtelijke plannen op te nemen. De nieuwe Waterwet (2009) legt een koppeling met de Wro. Dit wil zeggen dat de waterplannen op provinciaal niveau ook ruimtelijke plannen (thema-structuurvisies) zijn op basis van de Wet ruimtelijke ordening.

Structuurvisie Noord-Brabant

Noord-Brabant geeft in haar visie een ruimtelijk beeld voor een lange periode aan. Het is de basis voor de wijze waarop de provincie de instrumenten inzet die de Wet ruimtelijke ordening biedt. Voor Noord-Brabant ondersteunt de structuurvisie het beleid op andere provinciale beleidsterreinen, zoals het economisch-, mobiliteits-, sociaal-, cultureel-, milieuen natuurbeleid.

Algemene zorgplicht voor de ruimtelijke kwaliteit.

De provincie Noord-Brabant wil als algemeen uitgangspunt de ruimtelijke kwaliteit van Brabant bevorderen. Dit betekent dat nieuwe ontwikkelingen een bijdrage moeten leveren aan de kernkwaliteiten van Brabant. Deze kernkwaliteiten zijn in hoofdlijnen beschreven in hoofdstuk 2 van de Structuurvisie ruimtelijk ordening. Gebiedskenmerken vormen de basis van ruimtelijke kwaliteit. Ruimtelijke kwaliteit wordt niet door iedereen op dezelfde manier beschreven en beleefd. Met de Structuurvisie ruimtelijke ordening geeft de provincie duidelijkheid over het provinciale belang met betrekking tot ruimtelijke kwaliteit op het provinciale en regionale schaalniveau. Het is aan gemeenten om dit te vertalen in ruimtelijke plannen op lokaal schaalniveau.

Onderstaand schema is een hulpmiddel om ruimtelijke kwaliteit grijpbaar en bespreekbaar te maken. Door combinatie van 'waarden' en 'belangen' ontstaan aandachtsvelden voor ruimtelijke kwaliteit. Kwaliteit en maatschappelijke betrokkenheid worden aan elkaar gekoppeld. Ruimtelijke kwaliteit kun je hiermee ook toepassen in politieke discussie en besluitvorming.

Ruimtelijke kwaliteitsambities

Waarden	Belangen
Gebruikswaarde van de ruimte	Alles op de juiste plaats, bereikbaar, in combinatie, stimulerend Toegankelijk voor iedereen en iedere cultuur, met ieders inbreng, Schoon milieu, rijke natuur, water in balans
Belevingswaarde van de ruimte	Aantrekkelijk uitstraling, veilig en gedragen door ieder Rust en ruimte, schoonheid Leesbaar en afwisselend, streekeigen karakter
Toekomstwaarde van de ruimte	Stabiel en flexibel Sociaal draagvlak Duurzame ecosystemen en ingepast erfgoed

Gemeentelijke structuurvisie

Ook de gemeentelijke structuurvisie gaat over de ruimtelijke en functionele ontwikkelingen in de gemeente. Het geeft aan waar welke functies wenselijk zijn en waar niet. In deze visie gaat het dus voornamelijk om de keuze op hoofdlijnen van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen en het ruimtelijk beleid. De visie is de basis voor de wijze waarop de gemeente de instrumenten inzet die de Wet ruimtelijke ordening biedt zoals een bestemmingsplan. Gemeentes kunnen ook weer structuurvisies maken voor een thema, zoals water, natuur, bedrijvigheid etc. Een gemeente is verplicht voor het gehele grondgebied één of meer structuurvisies op te stellen. Beleid dat in de structuurvisie is opgenomen, moet de gemeente eerst vastleggen in bestemmingsplannen, voordat zij juridische binding geven. De gemeente bepaalt zelf de vorm van het structuurplan en de procedure. Als zij anderen de gelegenheid geeft om vooraf op het ontwerp van de structuurvisie te reageren beoordeelt zij daarna of deze reacties nog invloed hebben op het ontwerp en past dat dan eventueel aan.

Meerdere gemeentes kunnen samen een intergemeentelijke structuurvisie opstellen. De procedure daarvoor is dezelfde als voor een structuurvisie van één gemeente, de samenwerkende gemeentes maken van tevoren afspraken over de procedure. Besluitvorming vindt plaats in de gemeenteraden van de afzonderlijke gemeentes.

Inspraakverordening

Het is niet verplicht om inspraak te bieden bij het vaststellen van een structuurvisie. De gemeente moet volgens de gemeentewet een inspraakverordening hebben. Die regelt dan vaak ook de inspraak bij een structuurvisie. Gelet op het belang van het instrument zal er waarschijnlijk altijd een vorm van inspraak of betrokkenheid zijn. Eerder zagen we al, dat de Wro niet verplicht om inspraak te bieden. Het is dus een gemeentelijke keuze.

Vragen 2.4

1. In de tekst wordt gesproken over ruimtelijke en functionele ontwikkeling. Wat bedoelen we hiermee?
2. Hoe moeten gemeentes aan de slag met de zorgplicht van de structuurvisie
3. Geef aan wie de meest geschikte overheid is voor de volgende ruimtelijke zaken:
Kies uit rijk, provincie, gemeente en waterschap.
 - a. Defensie
 - b. Waterkering
 - c. Recreatie
 - d. Wegen en waterlopen
 - e. Woningbouw
 - f. Winkelcentra